

ABSOLUT SKÄRPA

Han säger att han har tagit sin sista bild. Sveriges främste porträttfotograf genom tiderna har lagt ner kameran, lämnat sin ateljé och dragit till skogs. För Bon berättar Hans Gedda om hemliga ryska agenter, män inslagna i gladpack, fyllan med Tove Jansson och en gudomlig begåvning.

TEXT CECILIA HANSSON

FOTOGRAFI UR HANS GEDDAS ARKIV

SJÄLVPORTRÄTT

"Det här är nog första och enda gången jag haft hatt på mig. Köpte den i Paris, men vågade aldrig ha den i Stockholm. Dumt nog."

et gäller att vara snyggt klädd när man ska hälsa på Hans Gedda. För sin egen skull. Hans har en absolut stilblick, och den vill man inte reta. Det känns direkt om han inte tycker att något är vackert. Inte för att han alltid säger det – han är alldeles för snäll och taktfull. Men det känns.

Bortsett från det ytliga är Hans en person som även ser bortom kläderna. Av honom blir man sedd på djupet. På bara några få ögonblick kan han fånga en människas uppmärksamhet så att hela personligheten öppnas upp. Att bli fotad av honom känns som att bli skjuten av ljus. Som om personlighet och yta smälter samman när han trycker av.

För några år sedan lämnade Hans Gedda sin ateljé i Stockholm och flyttade till sitt lantställe i Sörmland. Skaffade hund och påstod att han slutat jobba. ”Jag är ute i skogen”, var standardrepliken när man ringde och frågade vad han gjorde.

Hans och jag är vänner sedan ett tiotal år tillbaka och min erfarenhet av honom är att han jobbar jämt, oberoende av var han befinner sig. Att seendet och kreativiteten aldrig vilar.

Det är en solig marsmorgon när jag åker iväg mot Sörmland. Hans är på bra humör när han möter mig vid bilen, glad och pigg. Och som alltid när han ska uträtta något har han ett slags otålig energi. Vi går genast ned till huset – en svart arkitektritad skapelse som ligger alldeles intill sjön Båven. När jag frågar om det verkligen är sant att han har slutat fotografera springer Hans iväg till sitt skrivbord och hämtar en inplastad artikel. Sedan läser han högt:

– ”Sorti på toppen ger garanterat eftermäle” är rubriken. ”Få saker i den moderna kulturvärlden väcker en sådan djup respekt som att göra sorti när man fortfarande befinner sig på toppen av sin förmåga. Att ta sin hatt och rock och noggrant stänga dörren efter sig när man går ut för att aldrig återvända, är en garanti för att skriva in sig i evigheten.” Det här är en krönika som Andres Lokko skrev 2009 [om regissören John Hughes]. Den blev avgörande för mig, kanske den allra viktigaste orsaken till att jag slutade.

– Fast det berodde även på att jag inte hade råd att vara kvar i stan, och på att den digitala tekniken inte passade mig. Jag har alltid tyckt om det fina hantverket som man har i mörkrummet. Och sen vill jag ju röra på mig, och det passar bra i mörkrum, för där får man gå omkring. Jag blir galen av att sitta två minuter vid en laptop. Det kryper i hela kroppen. Jag har

aldrig varit särskilt intresserad av det tekniska heller, och den digitala tekniken måste man faktiskt lära sig. Jag gillade när det gällde att se snabbt och sen bara trycka av.

Men mörkrumsteknik är väl också teknik?
– Ja, men det var en teknik som gick in hos mig. Den satt i fingrarna. Det är inte magiskt att sitta framför en laptop och försöka göra bilder. Plocka in olika detaljer, plocka bort och retuschera. Men det är magi att gå in i ett mörkrum. Man är alldeles ensam, kanske har på musik i bakgrunden. I dag har jag inget mörkrum alls, bara en lokal där jag förvarar bilder och negativ.
Så du menar verkligen att du har slutat nu? Tar du inga bilder alls längre?

– Det professionella har jag lagt av med. Däremot har jag en liten digitalkamera som jag inte riktigt kan sköta. Men det funkade ändå. Jag har den i fickan när jag är ute i skogen. Så jag plåtar stubbar, stenar och träd. Djur. Och så har jag ju Hasselbladaren liggande här förstas.

Jag tänkte väl det...

– Jovisst, det är bara svårigheten att få det framkallat, att köpa film och alltihopa som gör att jag inte använder den så mycket. Sen har jag ett specialintresse att snabbteckna framför tv:n. Jag har nog alltid tecknat. Det har tränat min blick. I början när jag porträtterade gjorde jag skisser i ett litet block så att jag visste hur jag skulle starta. Men sen blev det för komplicerat så jag slutade med det. Och improviserade i stället. Jag är bra på att improvisera, har en god intuition.

Hur fungerar den?

– Jag litat på den till hundra procent. När jag någon gång har svikit har den alltid blivit fel. Intuitionen är som en inre röst. Eller så är det en skyddsängel. Kanske är det någon som sitter där på axeln och säger hur jag ska göra.

Har intuitionen alltid funnits?

– Ja, men den förstärktes ju äldre jag har blivit. Jag tror inte att jag fattade att det var en inre röst när jag var yngre. Den insikten kom senare. Att det kanske var något som kom utifrån mig själv. Som ljuset där – titta.

Hans pekar ut mot Båven som glittrar till av ett plötsligt solljus. Samtalet glider in på omgivningarna. Hans tar fram en pärm med bilder där han lyckats få sjön att se fullkomligt översinnlig ut. Ljuset är fångat på ett sätt som gör att fotografierna ser ut som målningar.

I Hans bilder – som i princip alltid är tagna i svartvitt – är ljus och mörker alltid kontrasterat på ett särskilt känsligt vis. Det är inte för inte som han blivit en ikon för många i den svenska foto- och konstvärlden.

Hans tar fram ytterligare några pärmar och vi bläddrar vidare. Ser på bilder på författare, musiker, näringslivskändisar, biskopar och politiker.

Det är en lång karriär han har bakom sig. När Hans som femtonåring flyttade till Stockholm från Flen jobbade han till en början som kopist hos en av dåtidens stora porträttfotografer. Det första helt egna fotouppdraget var att porträttera Tove Jansson för litteraturtidsskriften Böckernas värld. Hans berättar att den plåtningen hade kunnat gå hur som helst, eftersom Tove bjöd på Koskenkorva. Men hon

var snäll, som tur var. Lät honom sova ruset av sig och sköt upp fotograferingen till dagen därpå. Under sextioalet plåtade Hans Sara Lidman och Lars Forssell och flera andra stora författare för samma tidskrift. Under nittioalet jobbade han för tidningen Pop och fotograferade många musiker – till exempel Saint Etienne.

Bilderna på Nelson Mandela finns i en särskild pärm. De hör till Hans mest kända. Och för porträttet av en fri Mandela 1990 fick Hans det prestigefyllda internationella fotopriset World Press Photo.

När vi bläddrar i Hans pärmar kommer han på att han ska be mig om hjälp. Agenturen har märkt vissa bilder med lappar i olika färger: gula, röda och gröna. De gröna ska hamna i en porträttbok, och de gula ska scannas in för arkivering. Men eftersom Hans är färgblind blir det problem.

Hur är det att inte se färg när man är fotograf?

– Det spelar ingen större roll. Jag tror att fotograferande handlar om förmågan att iakttä. Och jag inbillar mig att jag har ett särskilt slags seende. Jag har ett svårt synfel dessutom, är fruktansvärt närsynt. Det gör nog att jag iakttar mer koncentrerat, zoomar in, jag tittar inte så mycket åt sidorna. Känslan blir förtätd.

– Redan när jag var tolv, tretton år visste jag att jag skulle bli fotograf. Men då hade vi en undersökning hos skolläkaren. Efteråt frågade han vad jag skulle bli. ”Fotograf”, sa jag. ”Det kommer du aldrig att klara av”, sa han. ”Du är ju färgblind.” Då bröt jag ihop. Jag visste att det var fotograf jag skulle bli och ingenting annat.

Hur hade du kunnat bli så bestämd?

– Jag fick en kamera av pappa i julklapp när jag var tolv år, och jag kände direkt att det var mitt instrument. Andra rullen jag tog skickade jag in till en rikstävling. Och den vann jag. Det markerade ytterligare att jag hade hittat rätt.

– Jag kunde inte tänka mig något annat yrke. Jag såg hur snickarna och de andra arbetarna trampade ner på sina cyklar klockan sju på morgonen och sedan hem på kvällen. Kände att det livet inte passade mig alls. Jag behövde ett slags frihet, var mycket ute i skogen. Och med kameran skulle jag kunna förbli fri. Så jag lämnade skolan redan när jag var 15 år gammal.

Du har inte gått någon fotoutbildning?

– Nej, jag är autodidakt. Jag har varit hos stora fotografer, men de har aldrig lärt mig någonting. När jag kom till Stockholm var jag hos en av Sveriges bästa porträttfotografer, Rolf Winqvist på Ateljé Ugglan. Men han var fruktansvärt tillbakadragen, släppte aldrig in någon i ateljén och sa aldrig något till mig om det jag gjorde. I efterhand har jag tänkt att det kanske var medvetet, att han inte ville låsa mig. Han förstod nog att jag var en begåvning.

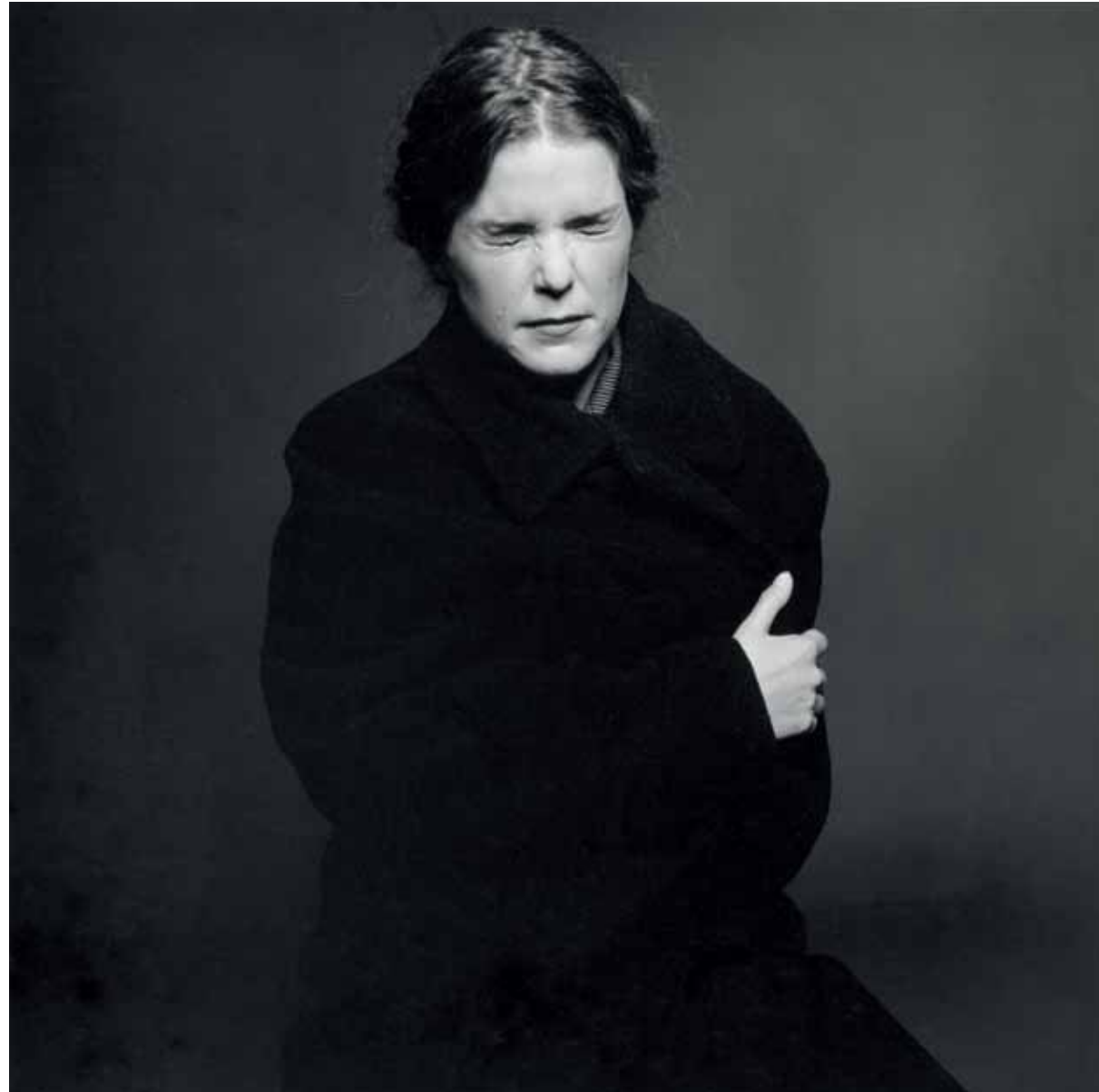
Är det ett komplex för dig att du inte har någon utbildning?

– Nej, det var naturligt att det blev så. Allting funkade ju direkt. Dessutom var det nog en fördel att inte få några fördomar av en halvtaskig lärare. Jag har gjort alla fel man kan göra på

JANE BIRKIN

”Det var i Paris, i hennes hem. Lågenheten var helt svartmålad och det enda som fanns där inne var en flygel. Serge Gainsbourg var ute på stan.”

REBECKA TÖRNQVIST

ROBERT RYDBERG MED GÄNG

"De var nattmänniskor. Jag tror bilden togs 1994. Jag tycker inte riktigt om att datera mina bilder, då blir det så tydligt hur fort tiden faktiskt går."

ANONYM

Ur den hittills outgivna
And God Created Man.

egen hand, och vissa fel har jag kunnat utnyttja konstnärligt sen.

Men du måste ha haft en självsäkerhet med dig, när du började jobba så tidigt utan att ha gått någon skola?

– Ja, det hade jag ju. Genom att jag vunnit en rikstävling med andra rullen jag någonsin tagit kunde jag gå omkring i Flen och se på löpsedlarna där det stod "Femtonårig Flengrabb tog hem rikspris". Det är klart att jag blev...

...mallig?

– Nej, mallig har jag nog aldrig varit. Men jag fick ett självförtroende helt enkelt.

Jag upplever dig inte heller som en mallig person. Hur kommer det sig att du inte blivit det?

– Jag har alltid känt en ödmjukhet inför att jag har fått den här talangen. Och det har förstärkts genom att de mest begåvade människor som jag porträtterat har varit väldigt ödmjuka när de har kommit till ateljén. I modern tid har jag upplevt såpaskådisar som kommit upp till ateljén och frågat: "Finns det inget smink här?" Och: "Vad är det här för ateljé?" Men då har de sett att jag har blivit förbannad.

Ja, det här att du inte behöver någon sminkös. När jag ser dina bilder kan jag tänka att människorna du porträtterat ibland ser både snyggare och fulare ut än de gör på många andra bilder av dem. Det är som om man ser kärnan i människan, det som är äkta. Hur lyckas du få fram det?

– Jag arbetar ofta med slumpan. Tillfälligheter, som att människan rör sig på ett visst sätt, agerar på ett visst sätt. Jag har en förmåga att snabbt trycka av. Ett uttryck finns där kanske bara en tiondels sekund, sen är det borta.

– Sen är jag känslig för folks utstrålning och vibrationer, det är väl egentligen det jag går mest efter. Men det är ju inte bara ytan, det är hur personen påverkar en när man möts. Kemin. Jag försöker att låta människan vara sig själv. Så mycket det går, utan att vrida och vända eller säga att de ska skratta.

– Ofta är det väldigt snabba möten, det kan vara allt från tio minuter till en halvtimme, och det är en svår situation för de flesta. Många säger att "Det här är det värsta jag vet. Jag går hellre till tandläkaren" och det kan jag nog hålla med om själv.

– Vissa har nog blivit ledsna på mig eftersom jag är realistisk och plåtar i dagsljus. Jag är inte särskilt insmickrande. Det ligger inte för mig att vara det.

Tycker du att du är en människokännare?

– Nej, det vore för pretentiöst att säga.

Vissa blir ledsna säger du, men brukar inte folk bli nöjda generellt? Vad har du fått för reaktioner?

– Jag får sällan höra några reaktioner. Men när Hasselblad gav mig i uppgift att göra annonser för deras kameror gick det så här: Jag började med Ingemar Stenmark. På reklamaffischen stod det sedan: "Hans Gedda shot Ingemar Stenmark with Hasselblad."

– När det sen var Birgit Nilssons tur hade hon satt på sig medaljer och grejer. Men det

ateljén och varit väldigt stöddig och blåst upp sig.

Har folk blåst upp sig?

– Ja, mot slutet. Vissa ur den nya generationen, som kanske bara var kända från tv, kunde komma in och bete sig. De visste inte vem jag var. Det gjorde ju också beslutet att sluta väldigt lätt. Det var inte kul längre. Det blev en slutpunkt med Mandela kände jag. Sen började det bli ointressant.

Det var 1990 som du plåtade Nelson Mandela och tog det första porträttet på honom efter frigivningen. Det var 20 år sedan. Menar du att det bara har varit skräp sedan 1990?

– Nej, men jag kände att det var maximalt att träffa Mandela. Adrenalinet forsade, det var magiskt att se honom komma in i rummet. Jag trodde nästan att jag drömde, det var så att jag fick nypa mig i skinnet. Det har jag inte upplevt sen dess.

– Mandela var den första person som jag har bett att få fotografera, förutom mina tjejer. Det var meningen att 40 pressfotografer skulle stå bakom en lina och plåta samtidigt. Men det kunde jag inte göra, så jag ringde till Sten Andersson, den dåvarande utrikesministern. Han visste naturligtvis vem jag var eftersom jag hade varit Palmes fotograf, och så direkt att jag bara skulle komma ned på UD med fonden.

– När vi var klara med riggandet kom två av Mandelas killar in och sa att han var nervös och helst ville slippa fotograferas. Men då pekade Sten Andersson på mig och sa att jag hade varit Palmes fotograf. "Aha", sa de. "Då ska vi prata med Mandela igen." Och sen var det inget problem längre. Men jag lovade Sten Andersson att inte göra som alla andra fotografer och ta hur många rullar som helst. Det skulle bara bli en rulle. Den sista bilden jag tog blev den berömda bilden, den med den knutna näven i pannan. Så det var dramatiskt.

Hur kom det sig att han höll näven i pannan?

– Den knutna näven är ju ANC:s frihetsgest. Vanligtvis gör man det tecknet vid axeln. Men att göra bilder handlar ofta om att förtäta. Jag såg en bild i DN som visade när Mandela steg ur planet på Arlanda och där såg det ut som att han gjorde frihetsgesten i pannan. Fast det var bara på grund av skuggorna, egentligen gjorde han den vid axeln. Jag tänkte i alla fall att det var en bra idé, men visste inte om jag skulle våga fråga honom. För visst var det lite kontroversiellt.

– Men när jag frågade skrattade han bara och tyckte att jag var galen. Vi hade en nästan barnslig kontakt, skrattade åt varandra. Han var osäker, jag var osäker. Men om jag hade behövt åka hem därifrån utan att ha en bra bild...

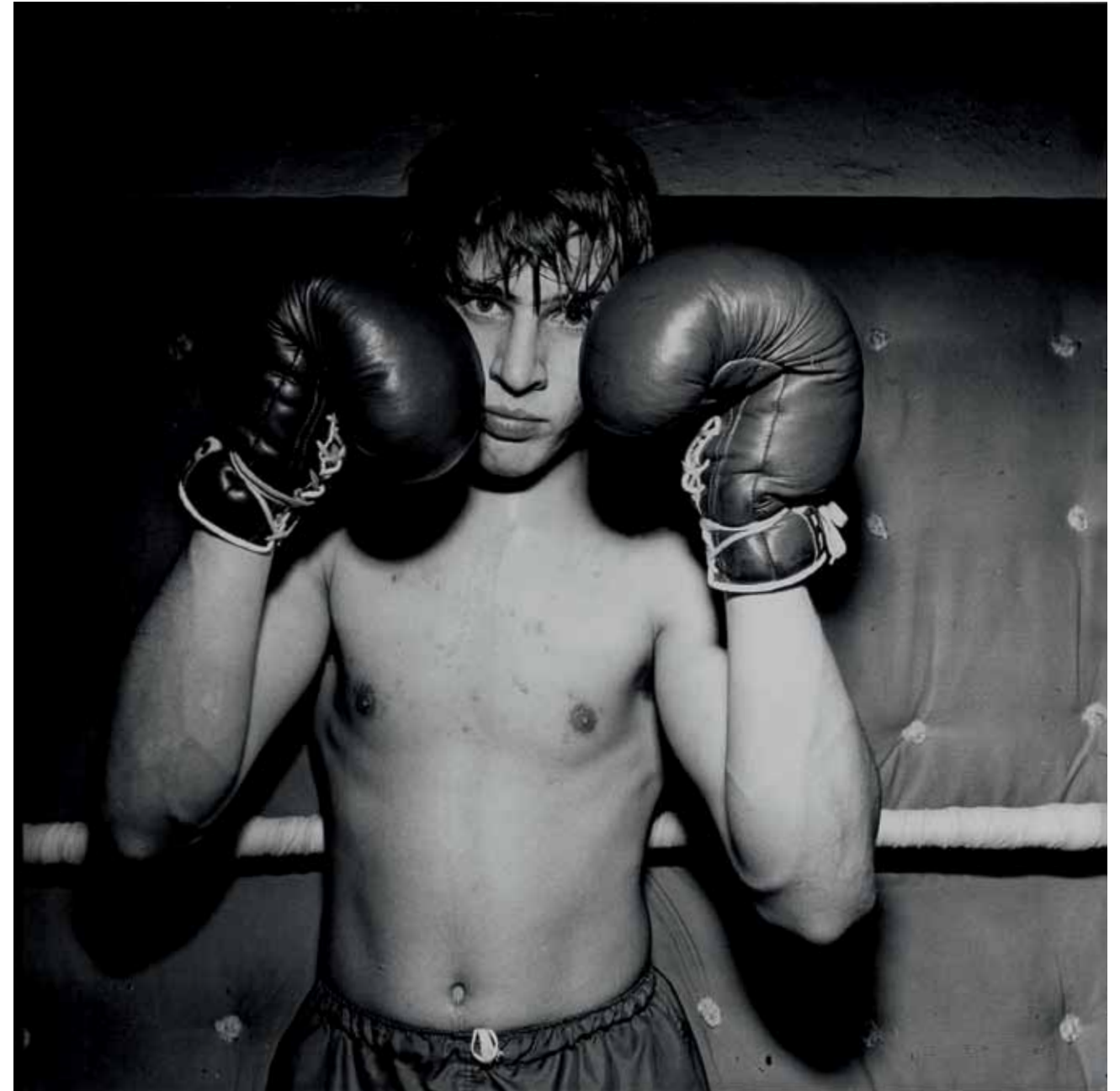
”Vi var förföljda av KGB. Varje morgon satt de i receptionen, gömda bakom tidningar som i dåliga deckare. Så fort vi kom upp på morgnarna och skulle ut var de på oss. Vi fick inte lämna hotellet.”

skulle ju bli ett personligt porträtt, inget officiellt som skulle hänga på någon ambassad. Så jag fick av henne medaljerna. Men då blev hon nog lite stött. Hon godkände i varje fall ingen av bilderna. Sen skickade hon ett brev där det stod: "Hans Gedda shot Birgit Nilsson with Hasselblad. Birgit Nilsson shot Hans Gedda with a machine gun." Hon är en av få som klagat.

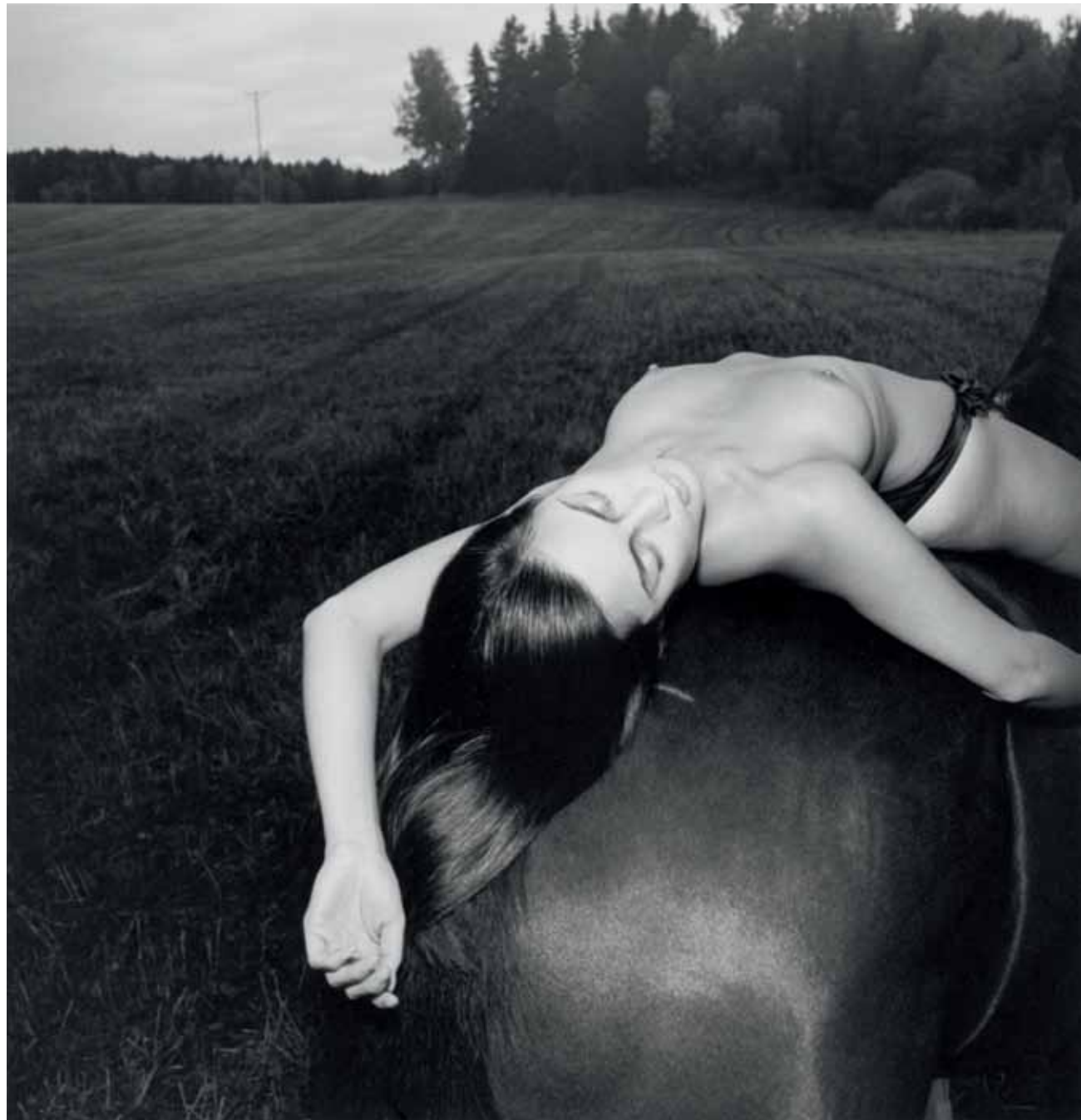
– Jag tror att många är väldigt nervösa när de kommer in i ateljén. Men när de ser mig tar de mig för en rätt så oskyldig person. Fast det kanske jag inte alltid är. Det är ju en maktposition att vara porträttfotograf. Men jag har en grundsnällhet, har inte haft behovet att klubba ned någon. Om inte någon kommit in i

GERALDINE CHAPLIN
*"Jag fotade Geraldine för ett annonsjobb för Lux-tvål,
hennes mamma använde alltid den tvålen. Men den
här bilden är tagen på en bakgata i Paris."*

BOXARE PÅ IK BALDER
*"Jag boxades själv där, klarade mig rätt bra. För
man får ju inte slå en kille med glasögon."*

ANONYM

"Jag gjorde en mans- och en kvinnokalender. Det här är en av kvinnorna som jag fotade ute vid Rockelstad Slott."

Ja, jag hade en krok i ateljén. Hade hängt mig där direkt i så fall.

Du har plåtat politiker, rockstjärnor, författare, musiker och kungligheter. Cornelis Vreeswijk, Geraldine Chaplin, Jane Birkin, Monica Zetterlund och Carl XVI Gustaf för att nämna några. Men du har även tagit rena reklambilder. Hur kommer det sig?

– Jag har alltid varit tvungen att jobba kommersiellt. Dels för att de tjejer som jag har haft inte har tjänat särskilt mycket pengar. Men även för att jag hade en dyr ateljé på Götgatan. Men det har varit lite ofint att kallas för reklamfotograf.

– Mina egna porträtt publicerades oftast bara i någon tidning, sen åkte de ned i lådorna. Så det blev till slut så att jag var mer känd för att fotografera yoghurtgubbar.

Just det, de där yoghurtbilderna för Arla. De gamla gubbarna och gummorna som enligt reklamen har blivit så gamla för att de ätit så mycket yoghurt.

– Vi skulle plåta för Arla och åkte till Georgien. Svårigheten där var att vi var förföljda av KGB. Första dagen hade jag fotograferat en affisch med röda, ryska bokstäver. Det hade regnat och blev väldigt snyggt. Det var alltså en bild som inte tillhörde jobbet. Men en civilklädd man kom fram och frågade vad jag fotograferade. Jag försökte förklara, men det gick inte så bra. Han kunde inte riktig engelska heller. Men så sa han: "Ni västerlänningar är bara ute efter att fotografera skiten vi har här."

– Inte hade jag tänkt på att det stod en rivningskåk i bakgrunden. Efter det satt de i receptionen varje morgon, gömda bakom tidningar som i dåliga deckare. Så fort vi kom upp på morgnarna och skulle ut och jobba var de på oss. Vi fick inte lämna hotellet. Det gick inte att få något vettigt gjort alls.

– Till sist ordnade de i alla fall fram några gamla gubbar. De tog oss till ett litet hus där de försökte suppa oss fulla. Det gick runt stora horn med sprit som alla skulle dricka ur. Tom Hedqvist [formgivare och numera rektor på Beckmans] som också var med på resan knuffade till mig och sa: "Häll ut det där i blomkrukan och stick ut på bakgården och försök plåta vad som helst." Jag gjorde som han sa och lyckades snabbt få några av gubbarna på bild, innan de gick in och käkade. Efteråt hade det inte gått, då var de fulla som svin.

När Hans pratar om fotograferingar där slummen spelat in låter allt så enkelt och lekfullt. Men samtidigt vet jag att han är så noggrann, nästan pedantisk när det verkligen gäller. Inget

slarv tillåts någonsin, allt måste vara perfekt. Det är lite som i hans hus. När vi går ned till köket för att hämta kaffe står alla saker på sin plats. Det är verkligen inte någon typisk ungarl som bor här, utan en sann estet. Samma känsla av ordning och koncentration fanns i ateljén på Götgatan. Där var ljuset dessutom magiskt, det flödade in och kändes nästan som om det doftade. Och utsikten över takåsarna kändes mer som Paris än som Stockholm. Det var en plats där man kunde tänka större tankar.

– Dagsljuset där var väldigt speciellt, det är

– Men som sagt, jag kämpade ju hårt med ekonomin för att kunna vara kvar där, så jag var tvungen att göra mycket reklam. Och man ser inte som seriös om man håller på med reklam. Det är lite fult. Många kanske var avundsjuka också. Undrade vilket arvode man fått.

Det är märkligt. Många ser dig som en ikon i dag. Och så säger du att man sett ner på dig för att du jobbat med reklam. Men det är ett faktum att du inte har ställt ut på Moderna Museet och liknande institutioner. Känner du dig bitter över det?

– Nej, inte ett dugg. Jag har inte haft tid att tänka på sådant. Har väl tänkt någon gång att det är konstigt att vissa inte ringer och ber mig ställa ut. Men kanske har jag mig själv att skylla också. Det har mest varit en inre krets som har sett bilderna i ateljén.

Hur kommer det sig att du inte har något hävdelsebehov?

– Det är väl den där ödmjukheten. Nej, men jag har nog en viss skygghet i mig. Från början var det kanske blyghet, men det är ju pinsamt att kallas blyg när man är 50. Därför är det tryggt att ha kameran. Den är ett slags skydd mot andra människor. Andy Warhol hade förresten alltid en kamera med sig när han var på fester.

I vissa av dina bilder tycker jag att personerna liknar dig väldigt mycket. Som just den på Andy Warhol. Annars är han en person som man förknippar med så mycket yta, men här ser man verkligen honom. Han känns helt oförställd.

– Det kan man nog säga, det lyser skygghet om honom. Men så är det nog, man kommer aldrig ifrån sig själv. De gester man har, men inte tänker så mycket på, plötsligt ser man dem hos andra och trycker av.

– Andy Warhol fotade jag av en slump. Jag råkade befinna mig på ett galleri, skulle fota en konst-runda med Nils Petter Sundgren för Månadsjournalen. Det var

1976 eller 1977 om jag inte minns fel. Och överraskande nog kom Andy Warhol dit.

– Jag lyckades få in honom i ett inre rum. Det var ingen ateljé, och det fanns inget dagsljus, så det var jättesvårt att balansera bilden. Det som slog mig var att han var så oerhört blyg och tyst. Det syns på några av bilderna, han ser ut att vara alldeles ensam och längta efter mamma.

Annars associerar man ofta Warhol till det där coola...

– ...ja, det stora, vita håret, sminket och hela utstyrseln. Men jag fick med det lite osäkra, ändå sensuella i hans uttryck.

Apropå skygghet, du gillar inte att bli fotad själv?

– Nuförtiden har jag ingenting emot det, men tidigare har jag inte tyckt om det. Fast jag ska

”Hon godkände ingen av bilderna. Sen skickade hon ett brev där det stod: 'Hans Gedda shot Birgit Nilsson with Hasselblad. Birgit Nilsson shot Hans Gedda with a machine gun.'”

inte på många ställen man får sådant. Jag kom dit 1987. När Endre Nemes – den berömda surrealistmålaren – dog hade jag turen att få överta hans ateljé. Kanske blev jag surrealistiskt påverkad av honom. Jag hade hjälpt till med att fotografera hans tavlor. Och när jag tittar på vissa av mina bilder, främst mina stilleben, tycker jag att de är lite magiska. Nästan som Nemes målade.

Det var en ganska lång period, 20 år, som du var på Götgatan. Vad fotade du för människor där?

– Oj, det var ju många som kom dit. Skådespelare, konstnärer, författare och musiker. Och affärsmän. De var svårast, ställde sig bara rakt upp och ner, och knäppte händerna framför könet. Eller så la de armarna i kors över bröstet, som ett försvar.

inte låta mig fotograferas mer. Cecilia Edefalk ska få porträttera mig, hon blir den sista. Det blir den bilden som gäller forever. Jag tycker att det är roligare att se ut som 68 än 98 på den sista bilden.

– Det är lite underligt att se sig själv på bild numera, eftersom man har alla åldrar i sig. Alla utseenden och sinnen från när jag var 25, 35 och 45. Jag blir lite chockad när jag ser nytagna bilder på mig själv ibland.

Du fyller 70 i år, hur känns det?

– Åldern är bara en siffra. Som jag sa, man har alla åldrar i sig. Det enda är väl att jag blivit mer prestigelös med åren. Saker spelar mindre roll än de gjorde när jag var 30. Men jag har fått kämpa genom åren för att behålla barnasinet. Att bevara det är nödvändigt för att kunna skapa över huvud taget.

Jag återkommer till det här med din skygghet. Hur yttrar den sig tycker du?

– Jag älskar att gå i skogen eller vara på sjön. Men jag vet inte, jag har aldrig analyserat om det är en flykt, eller om jag bara har ett behov av att kunna gå fri från andra människors skit. Att rädda mig själv och mitt sinne, kunna fortsätta vara positiv och glad. Det påverkar nog att jag inte har varit ute och visat upp mig så mycket. Men det har inte spelat någon roll egentligen, att jag inte fått den där uppmärksamheten.

Vad är det som har spelat roll?

– Att hålla nivån på bilderna. Det var därför jag tänkte att jag måste lägga av när jag är på toppen av min förmåga. Det är så många som fortsätter fast de ju måste känna att det de gör blir sämre och sämre. Det skulle jag aldrig kunna leva med. Speciellt inte här ute, alldeles ensam.

Hur ser dina dagar ut nu?

– Tiden går fort på landet. Jag vaknar tidigt, läser tidningen och tar upp en kaffebricka i sängen. Hunden hoppar runt och jag slänger godsaker åt honom. Vid nio-tiotiden går jag ut i skogen för att hunden ska få motion. Ser jag något intressant, en ispöl eller vad som helst, då trycker jag av.

– På vintern är man ju lite mera låst, jag går inte ut och fotograferar när det är för kallt. Men på sommaren är det lätt. Jag har skaffat en bra båt också, den är jag ute med varje dag om det går. Och så gör jag stilleben. Stillebenbordet står där nere vid sjön.

Hans pekar ut genom fönstret, mot ett bord med kranier och benbitar som står utanför snickarboden. Benbitarna glimmar i solljuset, det ser lätt makabert ut, nästan som ett

Hans Gedda fotograferar Kung Carl XVI Gustaf, 1980.

Fotografi av Hans assistent Johan Westin.

offerbord. Det är på samma gång vackert och obehagligt.

– Jag samlar på mig saker som jag hittar i skogen. Kranier från djur, benbitar och sådant. Sen försöker jag sammanställa det. Det är som en trolldom när jag går in i snickarboden. Jag plockar på bordet och sätter sen ihop några ting. Det kan gå på fem-tio minuter och plötsligt har det blivit till en bild som i bästa fall har lite magi i sig. Det är till synes döda ting som får liv genom att jag kombinerar dem på olika sätt. Jag leker Gud, alltså.

– Jag kan tänka att världen är en labyrint full av tecken. Vi går omkring och tittar men det mesta är gåtfullt för oss. Det är därför vi skriver och målar och allt vad vi hittar på. Vi försöker hitta någon djupare mening.

Hur ser du på kärlek och familj, sådant som folk ibland brukar kalla för meningen med livet?

– Jag letar inte efter kärleken. Kommer den så kommer den.

Men du har varit gift?

– Ja, två gånger. Men jag har alltid varit väldigt upptagen med mitt fotograferande. Och när vi träffade folk var det oftast med mig de ville prata. Det var jag som stod i centrum. Det födde ett hävdelsebehov hos dem jag var tillsammans med. Jag kunde få en förstulen blick: "Du ska inte tro att du är något." Det var ett slags svartsjuka på jobbet. Men det har alltid varit nödvändigt för mig att jobba.

Men i ett fotoprojekt arbetade du tillsammans med din förra fru, Catherine?

– Ja, det skulle bli en bok av det hela var det tänkt. Det började med att jag gjorde bröllopsbilder på ett par vänner, ett bögepar. Och de bilderna blev så pass bra att Catherine pushade mig att fortsätta, tyckte att vi skulle göra en bok. Sen spreds det på stan, det började ringa bögar som tyckte att det lät kul att vara med i boken. Catherine tog hand om dem,

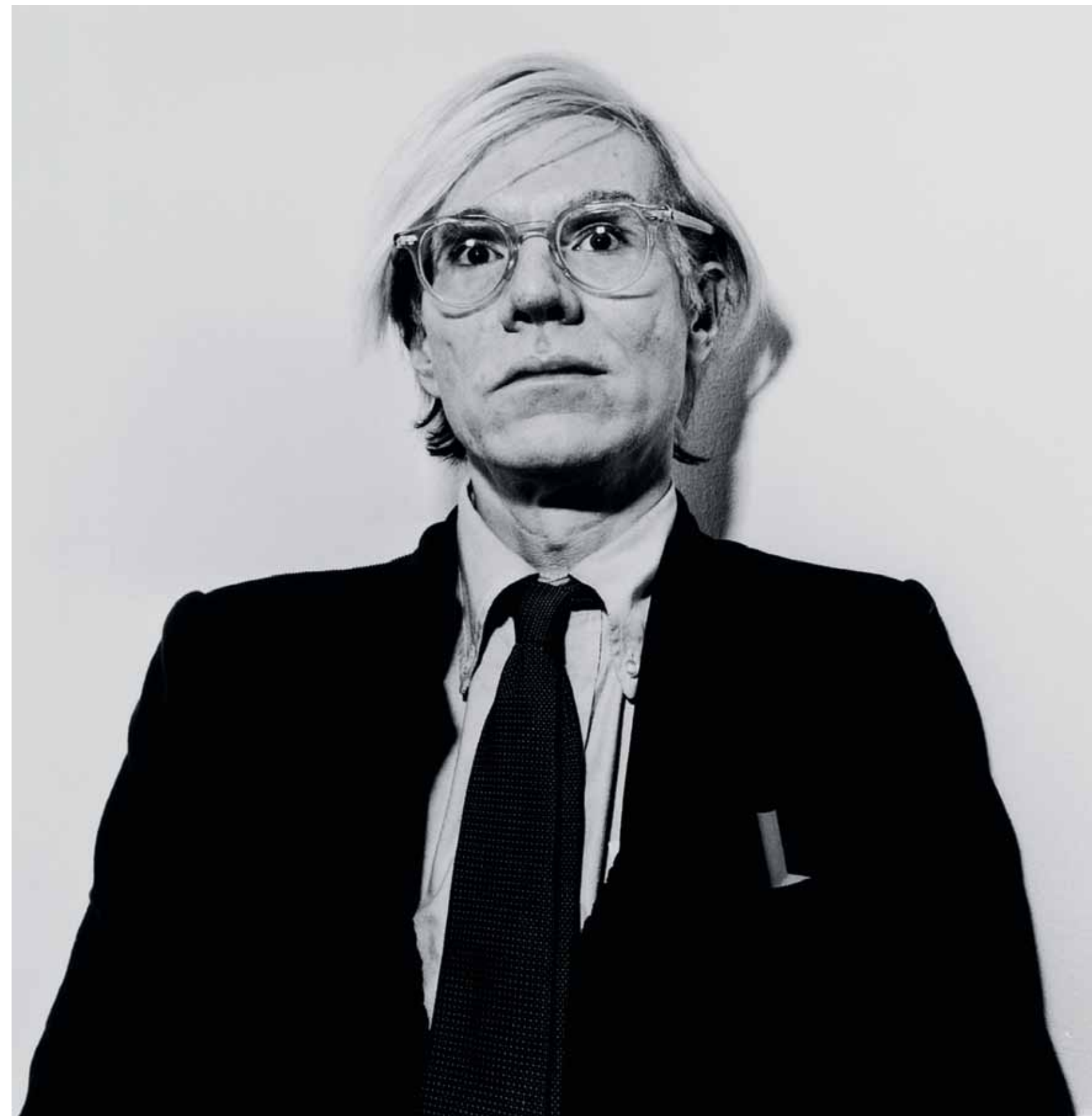
frågade vad de ville göra på bilderna. Och så där fortsatte det, jag tog väl en fyra-femhundra bilder.

De är ju väldigt sexuellt utlevande, de här bilderna.

– Ja, det är deras egna fantasivärldar som jag har porträtterat. Meningen var att de skulle få gestalta sina drömmar på bilderna. Det var alltifrån fistfucking och att rulla sig i lera till att bli inslagen i gladpack.

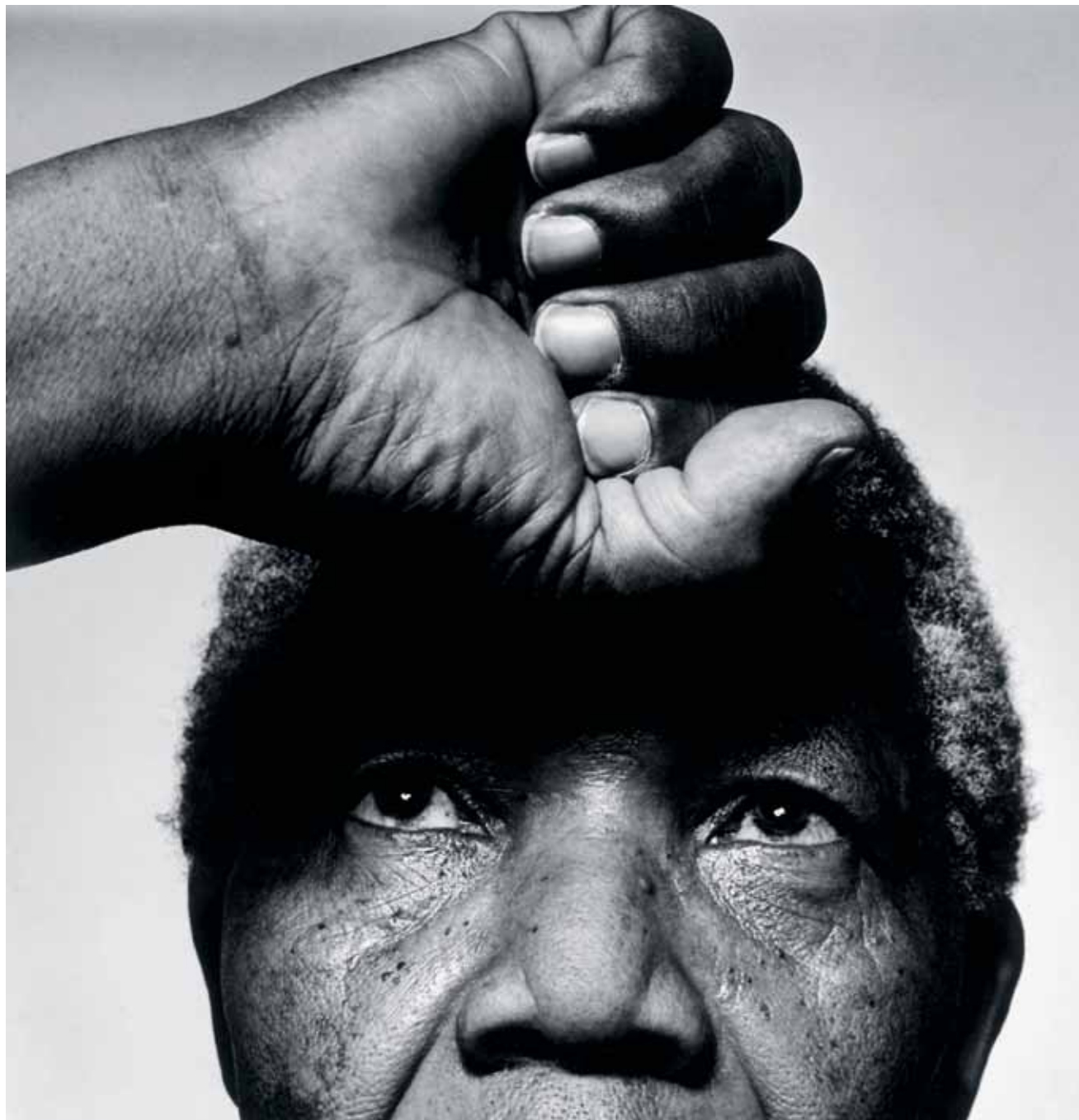
Gladpack?

– Ja, det var en fetisch som en kille hade. Och han skulle ha en kompis med sig till plåtningen. Han var noggrann och ville att det skulle bli snyggt. Men kompiserna kom inte, så Catherine fick slå in honom i gladpack i stället. Sen satte

ANDY WARHOL

"Människor som man tror är utåtriktade är ofta överraskande blyga."

NELSON MANDELA

"Det här är det enda porträtt som jag bett om att få ta och enda gången jag haft en utrikesminister som assistent."

vi ned honom i ställningen till en fätölj. Men då sjönk han ned så djupt att vi inte fick upp honom. Och hela kroppen var ju låst i gladpack. Jag blev desperat, ringde efter en kompis. Tänkte att om ställningen välter, då slår han ju ihjäl sig. Men till sist lyckades vi sprätta upp honom ändå. Då han blev befriad sa han: "Nu har jag haft sex med er."

Hur kändes det att möta så många olika sorters fetischer?

– Jag hade inga svårigheter med det. För det första var de väldigt snälla och vänliga allihop. Och jag blir inte chockad över några sexuella avvikelser. Inte det minsta. Jag kände bara: "Gör vad som helst framför min kamera." Men samtidigt var jag bestämd med att de måste vara säkra på vad de gjorde. De måste själva vilja det, jag pushade dem inte till något. Jag är ingen voyeur.

Du är ingen voyeur säger du. Tycker du att fotografer vanligtvis är det?

– Ja, många fotografer har till exempel med sig kameran när de är ute och festar. Sticker fram den hela tiden och smygfotoferar. Det har jag aldrig gjort. Jag är emot sådant över huvud taget. Jag måste fråga: "Får jag ta en bild?" Jag är ingen gatufotograf heller, kan inte höja kameran när det passerar okända människor. Det är emot min magkänsla.

Har det något med respekt att göra?

– Ja, dels det. Plus en blyghet. Jag blir generad när jag måste höja upp kameran mot människor som inte kan försvara sig.

När vi var inne på kärleksrelationer tidigare: Du känns inte som en som velat ha barn och sådant. Det är nästan som om du har familjefobi.

– Jag växte upp i en harmonisk familj, så det har inget med det att göra. Men det här jobbet, för att kunna hålla den här nivån, det har inte passat med barn och familj med allt vad det innebär. Hämtningar och lämningar på dagis, handla och städa. Det finns ett löjligt ord för det... livspusslet. Det är inte min grej.

Du har aldrig haft någon längtan efter barn?

– Nej. Bilderna var ju mina barn.

Men sedan fick du en dotter i alla fall.

– Ja, och jag är verkligen glad över att jag fick en så fin dotter. Trevlig och intelligent. Jag hade tur där, man vet ju aldrig vad man kan få. I dag har vi bra kontakt. Men när hon var liten var det mer sporadiskt. Jag var inte ihop med hennes mamma. Det är klart att det var mitt fel, att vi inte hade så mycket kontakt. Men tiden bara rann iväg. Och jag var mycket utomlands. Reste mycket genom reklamen.

Tycker du om att resa?

– Jag tycker om att besöka nya platser. Någon har sagt till mig: "Gedda, du är inte svensk, du är mer utomlandsmänniska." Och det kan jag

hålla med om. Jag har inte det där stela i mig som många svenskar har.

– Förr var det var mycket resor överallt: New York, Bangkok, Singapore. Men på sluttampen blev det mer och mer komplicerat. Det var så mycket att hålla koll på. Till exempel gjorde jag ett jättejobb för IBM i Bangkok. Det var tre långtradare och jag hade 13 personer omkring mig. Och digitalt dessutom. Jag tänkte: "Äh, nu är det inte kul längre."

Är det slut på resandet, menar du? Har du "kommit hem"?

– Det här är min mosters mark, så jag har ju varit på den här platsen sen jag var liten. Jag känner mig trygg. Kan alla skogarna, bergen och träden.

någonting mer, utanför mig själv. Något som har hjälpt mig. När jag har varit på väg utför. Då har någonting fått mig på fötter igen. Samma sak med den här begåvningen jag har fått, utan att gå i en enda skola. Det kan inte vara en slump

Tack till CameraLink för teknisk hjälp och ihärdigt letande i Hans Geddas arkiv.

"Om jag hade behövt åka hem från Mandela utan att ha en bra bild... Ja, jag hade en krok i ateljén. Hade hängt mig där direkt i så fall."

– Jag har sett många vackra platser, men det är få som slår den här. Speciellt på sommaren. Jag tackar Gud att jag har fått allt det här, och att han varit med mig från början.

Tror du på Gud?

– Jag är inte religiös, men tror definitivt på högre makter. Speciellt när jag går ute i naturen eller är på sjön kan jag känna av en överjordisk dimension. Vi människor har inte tillräcklig intelligens för att föreställa oss den dimensionen, vi kan bara ana den.

– En gång var jag ute på sjön, ensam. Jag var helt omsluten av dimma och ljuset var så speciellt. Plötsligt var det som om jag kände en särskild slags närvaro. Som om jag var på väg rakt in i himlen. Det var en tröst, en påminnelse om att jag inte var ensam.

– Vi människor är ju i grunden ensamma. Även om vi lever ihop med någon är vi det. Men tanken på en Gud ger en tröst att stå ut med det.

– Jag har alltid känt att det måste finnas